

جنرل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

۱۳۵۵

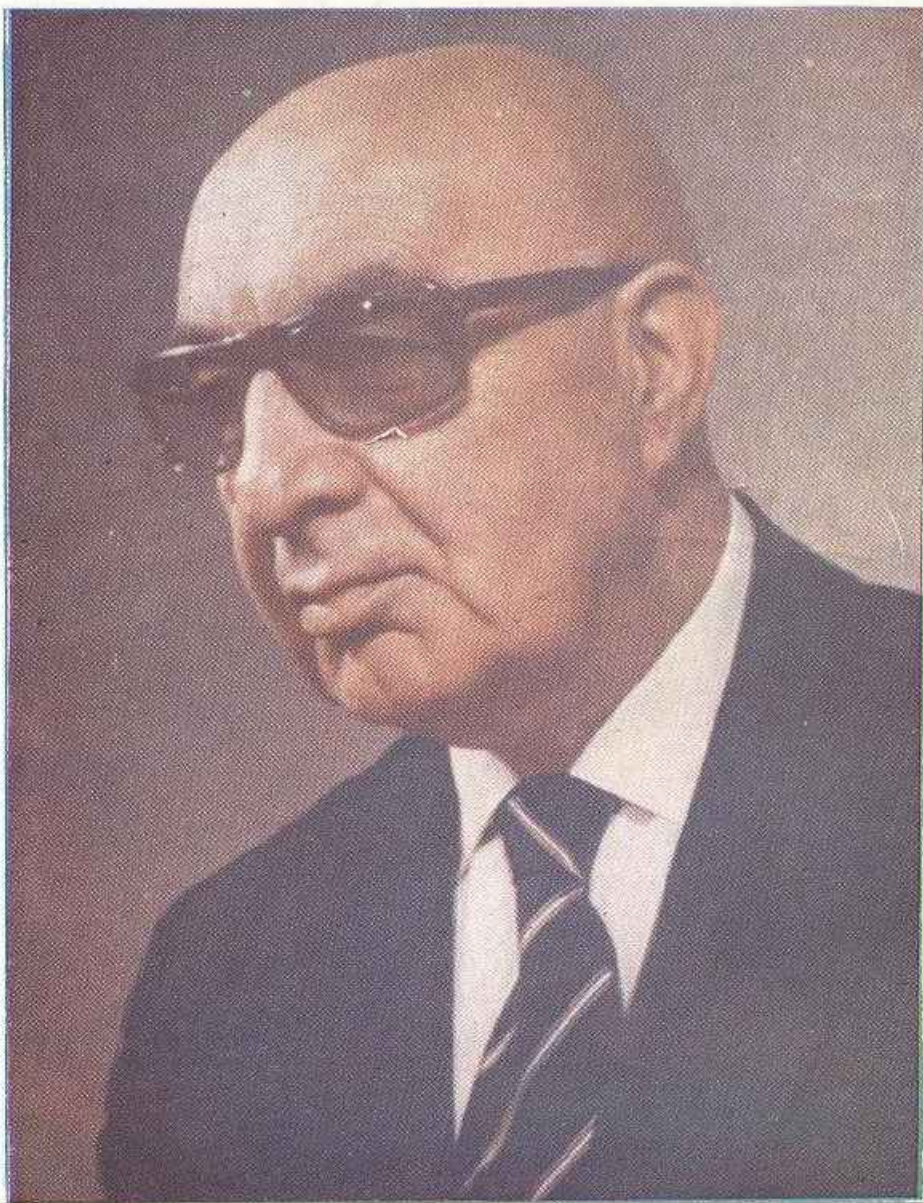
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د نوي نويکي الغي

لارښود

پښتو ټولنه - د ټپو هني خانگه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپي و نوپلر پسي لمره "۲۱۷"

ښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشواؤن

د (گھلپسي پي پستو) فونوگرافس ترخپرو لوډوډوډو، پي پستو ټولني تصحيح وښو
 جي د (پي پستو پي گھلپسي) فونوگرافس هم د چاپ دپاره تيار کړي. ددي دپاره
 جي لوستونکي پي لفظ کي مشکلات وښوږني لازمه دگڼل شوه جي تلفظ پي فونيمک
 تورو وييل شوه. د فونيمک phonemic تورو د ټاکلو دپاره پي پستو ټولني د ژبو ټولو
 او علمي موسون يا ننگه ټوټه بلنه وکړه جي فونيمک توري تعين او ثبوت کړي.
 د تورو ټاکلو نه پس، د ژبو ټولني لومړي مدير خير نوال د کور د عبد الله حکيم هلاکي ته
 وظيفه ورکړه شوه جي په دې باره کي يو تفصيلي علمي سريزه وليکي.
 خوځکه جي د فونيمک تورو په باب علمي کميټي فيصله ورتي پر پرته ټاکله
 هيله جي دگړو د د مخنيوي دپاره بهر م لکوال ددي پر پرته پي پراغا وکړي.
 دا هم بايد وويل شي جي دغه لارښود لوازمو کا د ميک اړخ لري. په لاسني تورو باندې
 د پي پستو وليک لارو په برخه کي نبي د جنمو اتصاله تخنيکي او با نورو ملخو ټاکله جي
 د دولت له خوا ټاکل کي تصحيح وښوږني او يا هم پر پرته تصحيح کړي.

خير نوال احمد صديق
 د پي پستو ټولني رئيس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوې فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکي الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمې ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشپړه فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه ه د ب ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (پینوا) ۲۷
- ۷ - لنډې ۳۳
- ۸ - خومره به سبه وي (الفت) ۳۵
- ۹ - لنډې ۳۸
- ۱۰ - سپونمې (پینوا) ۴۰
- ۱۱ - لنډې ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل خټک) ۴۶
- ۱۳ - سپونمې (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځين خصوصيتونه داوسني معمول ليك
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندين ي. ددې
علت دادی چي :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليك كې حيني واوونه
د كامو په حينو برخو كې كومي مشخصي علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لكه: د { ژړل } كلمه چي د پنځو فونيمونو
(ښځيزو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليك كې يوازي په درو تورو { ژ - ر - ل } سره ليكله كيږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنخيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پان په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توري {و} سته. مثالوندي په لاندي كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان په كولو په پای كې راغلي وي، يوازي يوه علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يوه فونيم (بنخيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توري ليكل كېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

لنڀخه ساده ڪري ڏي . پڙهڻي قاموس کي ڇڏي دڪاهو دلوستلو ڏيان
داسي بسيطو تودو وڃندو ڪار اڃيستي چي هر توري ڇڏي دهغو
حڪمتون نوانيندگي کوي چي اصلاً پڙهڻي ڏي به کي معمول ڏي، لک

ڪور (ض، ج، س)

زره (س، ن، س)

زره (ف، ف، س)

په ڏهه لڳات کي دڪاهو دلوستلو ڏيان د تلفظ پڙهڻي ڏي
سپلا بيز بيلوالي بنوول سوي ڏي او پڙهڻي ياتو برخو کي پڙهڻي
حڪمتون سڀ بنوول سوي ڏي، لک :

ايشول - (ا - ش - و)

ابتدا - (ا ب - ت - د)

په پڙهڻي به (قاموس) کي چي په پڙهڻي ڇڏي ڇڏي دڪاهو
دلوستلو ڏيان ديو داسي ترتيب ڏي ڪار اڃيستي سوي چي پڙهڻي
نام پڙهڻي نه سونو مولاي . ڪلهه چي ڪوم ٿا ڪلهه سيستم نه لري
دڪاهو دلوستلو ڏيان ڪلهه دسپلا بيز بيلوالي ڏي ڪار اڃيستي
او ڪلهه بيا د مطلق کي ڏي پڙهڻي پڙهڻي ڏي په قوس کي

ليکل سوي او حرکتونه یې ښوول سوي دي، لکه :
 اندول :- (اند + وک)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسې نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند ولوسیسټونه
 دیوې خوا د ډېرې ولوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی ښيي . دغه ډول سیستونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او ن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشه ده .

څرنگه چې دیوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهر د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبي دتاکلو دپاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خټمر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خټمر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خټمر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خټمر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خټمر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
پوره بحث او غور و سو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي دلته راوړل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیک الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>joṛ</i>	جوړ	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوشیمکی الفبی توری	معمول توری
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہلمستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسی	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستہ	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گور	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ موسیقی کی)	u	پہن

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دُخای دینو ولو دپاره دالاندی علامه منل سوپا ده:			
Krotá	کوتبه	،	خج

احتیاطی: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḍ)، ص (s̄)،
 ض (z̄)، ط (t̄)، ظ (z̄)، ع (ʕ)، ف (f)،
 ق (q)، ʕ (ʕ)، معدوله واو (w̄)، جزی (w̄)، انگلیسی (v)
 اوردوسی (B) په (v) .

د فونیمیکی الفبای احتیاطی توری

د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتیاطی
 په نامه ځینې توري لیکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو لیکلو ته ضرورت لیدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونیمیکی الفبې د جدول په پاڼې کې

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبی کی تاکلی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کی ډول په فونیمیکی الفبی سره ولیکو:

پښتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیکه
/ sawāb/	/ θawāb/	ثواب
/ hawz/	/ hawz/	حوض
/ zakāwāt/	/ dākāwat/	ذکاءوت
/ sábar/	/ sabr/	صبر
/ zarār/	/ zarar/	ضرر
/ tālīb/	/ tālib/	طالب
/ zālim/	/ zālim/	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليکل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيمیکه
الفبې او دخيلي عربي کلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيمیکه الفبې او ديخلي عربي کلپې

پښتو ژبې په من وحي الفبې کې لس داسې توري
سته چې په دخيلو عربي کلپو کې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه کې دخاصو عربي
رغونو دپاره ټاکل سوي دي. که څه هم دغه
لس توري په هغو کلپو کې چې پښتو ژبې ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه کې مستعملي دي، ليکل کېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ کوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو دجملي شخړه، چې په عربي دخيلو کلپو
کې استعمالېږي او د عربي ژبې دخاصو رغونو مانا يې کوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت /sādāt/

وعدة /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخه راغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته راغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پید هغد واول سن پای تدر سینی چی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzō /	/mawzōs /	موضوع
/šurō /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / ف / دخیل کانسونینت دکیچی پید عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻتانه پي د / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي دادي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم دی چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻتانه پي د / ک / او حُيني پي تقریباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي دادي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقایق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي یادوني مخه د چي نتیجه ته رسیږو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولې هغه دخيلې کلې چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمالیږي او په لیک کي دغه ټورني { ث، ح، ذ

ص، ض، ط، ظ } پکښي راڻي د فونيمیکي الفبې په داسي

تو دوسره يي ليکونچي ددغو عربي تو د و پښتو تلفظ څرگندونکي

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کي چي په پښتو ژبه کي استعمال يري د اکثر و باسو د و پښتو دخو عربي ته ورته تلفظ کيري. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کي (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کي) او هم په فونيميکي الفبې کي دغه پوړني عربي تو دي په هغولا تيني تو د و سره ليکونچي د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کله سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقایق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسی
/faysalā /	فیصلہ
/falsafā /	فلسفہ
/fāyda /	فایده
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه دخیلی عربی کلمے چہ دتاریخ پہ اوږدو کی یی خپلی بی
 بدلی کرمی او او س پہ پستو ٲ بد کی پہ اوښتی (مفغز)
 دول استعمال یی دپو ترنی قاعدی شخه مستثنی گنہل کیری
 د مثال پہ دول، د { کمیس، وخت } کلمی چی او س
 پہ دغه شکل ویلی کیری او هم پہ دغه شکل لیکلی کیری،

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيمیکي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

کيس /kamis/

وخت /waxt/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترچي اوس
 په ليک اولوست کي يوازي په مفعن شکل مستعملي دي، لکه:

اديه /adira/ ✓

اورتہ /aurata/

اوداسی نوري ...

(۳) /ع/ دپڻتوڙ بي يودخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاکٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خود ڪلمو به زياتر وپر خو کي سترچي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتو قاموسون
 کي (دخيلو ڪلمو دتلفظونو به برخري) اوهم به فونيمیکي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توري سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کې راغلی وي، کڅه

هم په اوسني مروج لیک کې لیکل کېږي، خو په زیاترو

مواردو کې نه تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو

قاموسونو کې (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کې) او هم په

فونیمیکي الفبې کې د دغځ توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

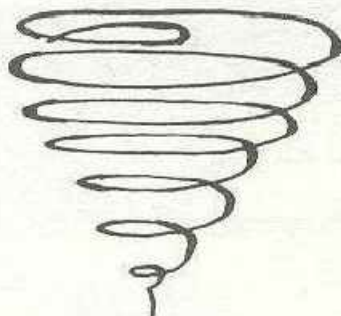
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول تووئی
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دیر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمول توري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġamāy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsīlā</i>	فاصله	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گاد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	ما
<i>nən</i>	نن	n	نا
<i>manā</i>	منہ	n	نا
<i>wādā, žarawā</i>	واده، ژرون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوْرِي	مَعْمُول تَوْرِي
<i>har, sahār</i>	حر، سحار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينس
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زبر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تبر، مستي	e	ې
<i>sarāy</i>	سري	ay	ی
<i>helāy</i>	هپلای	əy	ی
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډی هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق da Kohestān šafāq

هندوش پر سربلبي دي
که آسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

Kə čangéz də sásər túra
čì lə téki rāškārā da

یا خو بل د مینی اور دی
د فلک پر پئی سوی کور دی

yā xū bal də mīni or day
də falāk pre séway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوری بگرام ته

də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə

یا لبوال روح دعا شق دی
چی درجی دیار سلام ته

yā lewāl roh də sāsūq day
čì wərjī də yar salām tə

یا وال د سرد شرابو
چی تو میز بی یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsānā da

موب ته ياده جا نبازي کري
ديکونو سر بازي کري

mūz ta yāda jānbāzī kṛi
da nikūnū sarbāzī kṛi

د مومن د زده په ديتو
شیرينو سو کري لس دی

da momín da zṛə pə wīnū
širinó sūr káray lās day

که کفن ، شهيدانو
پرستو نيولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
parištó niwálay pās day

يا دنيا کی خو نيزي ده
پر افق يې انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə də šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بنگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra acula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kōhestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé kīri la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
دا سمان د رخ خولی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də mæx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونہ

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna

ما داسمان سپینہ سپونہ کی

چی دجانان پر کیری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke

či də jānān pær kiḏāy tæl walāra yāna

سپيني ڪوتڙي ڪندڙ والڳ سي
زما يا دين جي دڪين دي بند شالو
spini kote di kandwale si
zmā yādizi da kizdāy ʔa šamālūna
ڪردين ڪري گود رتہ راسہ
ڙ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو پڳو
ka didān kre gūdār ta rāsa
za ba mangāy pa lōpū wrō-wrō ʔa kawāma
گود رتہ راسہ راسہ
يو شپہ بہ دي پہ بند ڙ و ويٺو
gūdār ta jam rāpasé rāsa
yawā šebā ba di pa ʔa zra wawināma
خولہ بہ دخلی پہ رضا درکم
منگی مي ولي بنوروي لندہ دي کمرہ
xcwla ba ʔa xcday pa razā dār kam
mangāy mi wāli sorawé landā di kūrāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې لاسرې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زېم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کړې
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې مې حياشي لېر غوندي لري
زه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندري
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cúmra bə šə wi, cúmra bə šə wi

چې ستا پدغا به وي امپلونه
زه دې وړيل کي نه دمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če dərta wāyəm pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دې زياتره له حده ستایم

če šəm bəxcūda aw hārca wāyəm
dəra de zyāta lə hāda stāyəm

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس وروډ

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njalāy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanāy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅي زړي پښې ولږگامون

da njalāy dre šāya mazā kīri

tāngi pāyčé žrī paṇé wārā ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تهری و مه

či da wísal da pyālō weš wū

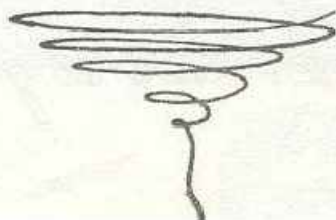
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

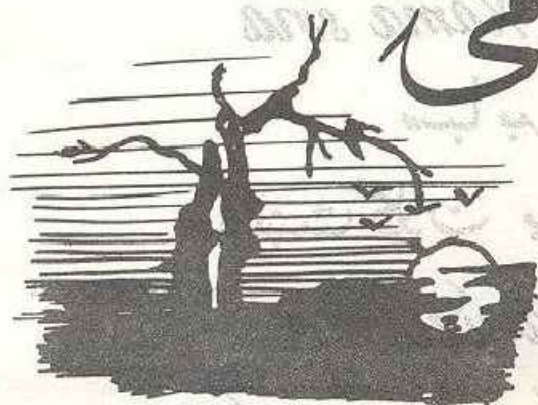
ká di didán zumá pa kār wí

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كي
تر سپوږمى سينكلي پيا

*Da asmān lōya dunyā ki
ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گون زرده
تر ویشتي پوزه چايي

*wang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pō zra čā ye*

جورده مانغوندي غمجنه
خوڪ دي نستريك تنه اي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوکی نازیندین

rāta wāwāya la mīnī
ca dar sāwi nāzanīnī

لاهلانده سره بنورکی
په شپه هر جای کی ولاره

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زړه سوکی
داسه کبینه سوکی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غرميني به نيمي كرو
پدريوازي سومر ژاره

ġam da minī ba nimāy kṛū
Pa yawāzi sar mažāra

بنايستري پاكلاي يې
داسمان پېغله خې يې

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla njalāy ye

لکړاوس چې يې پخوا هم
د مينو هر ځای ملروې

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hāyāy mla we

خوار غنوز که پيسارا و
تر ميسر ورسره وې

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār-sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پز زرتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wró ba pre žarál tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

*taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna*

طالب روزی که کتابت
ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه

*tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna*

رأسه دغان نوکی پر پرده
نوکی زمانه سپینه خوله به کو

*rāsa da xān nokarī prēzda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma*

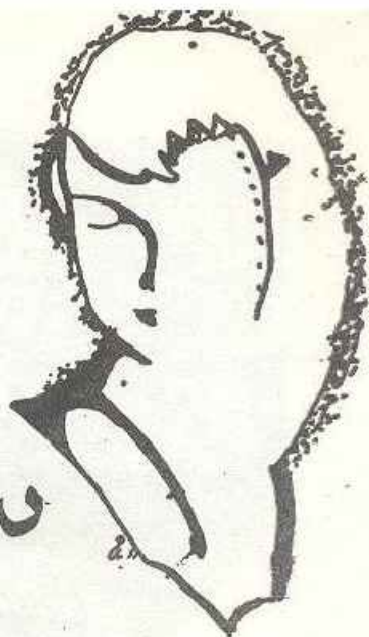
تینگ می مه نینه په غمبز لکړ
سبا په بوی د لونگیږ د حنښه حینه

tinga me ma nisá pa ġez ki
sabá ba būy da lawangin dar cáxa jina

خلک په چول لکړ تال کړی
زه د شنه تر سینې لاندې تالا سومه

xálati pa čol ki tālá kızı
za da ášná tar siné lāndi tālá swáma

یو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی درگدی و دی کومه
yaw wāri tinga pa ġez rāsa
či da tatār rūpáy di ġādi wādi kīwāma

ساقی آغاس

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواکبندی چراتہ چنگ ویا پابلن کفر؟

sāqī čarta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čarta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاهدانوملایانو شر نصیب
رند انوتہ رنگیر خونک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسبحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کفر نہ؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čarta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀه ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحان لاهي ڇي ڪتاب لرن ڪرند؟

če mástú to mabáh Kāndi pa máyú lambedál
as uēya mulājāna če kitāb laré ka na?

راغلي ڀه داخيل دنيا ڪي لاهي ڪوم
دي ڇم ڪي ڇه ڇه لاهي ڇه شراب لرن ڪرند؟

rāgāley yam. dā xpāla dūnyāgāy lāhū Kāwām

de xum kse ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

دگن جي ڇه ڇه دنيا ڪي لاهي ڪوم
داوارو ڇه ساڃي ڇه نابلر ڇه ڪرند؟

da xum be szatí da uče šūnde da ajmāl

vēwāraua sāqí ca may nāb lare ka na?

Σποζμάγυ Σπιονί

Σπιονί μί δολορ γρον πάσε σπυπέ σπυπέ
σπινέ ρναπέ λουί ρσπτο χορπέ χορπέ

*spozmágy da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā pa luyū dásto awaredá awaredá*

ωζμί ργκολέ ετρο νوسی

σπυ ρσπινολέ άζονوسی

*wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará*

νσπυ ρμίολέ άμονوسی

ζμαπέ λάσوكسپي خئي ونه رگناه اچول

توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاو پد تاو پده

za da našé la pičó tába awustám awustám

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاویده وه

sāqí la đákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی زنگیدہ زنگیدہ

زہ پہ ہو س اور پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa ġunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجی یو تی یو ام ما لوفوسی

لہ سبکو سبکو عند ابو لوسی

la tázyū tázyū armānūnū sará

la škúlū škúlū sazābūnū sará

د زلمیتوب لہ کرا و فوسی

د سبکو وون زنادستی پردہ و خیلہ

میندر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sará

da sabāwūn ranā da satar pardā wácirala

mína ruswá šwa

مش
mahšar

شیخ مرد را خد محشری عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá má'rā'já mahšár day mjá'ka swá'ji asmán swá'ji
xum la óra sará čáwi pyálá swá'ji mastán swá'ji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پی
په د وین خکی پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátū majmarūna da sinó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú pāy'kóbí da capá swá'ji tofán swá'ji

د سوماله خمه اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamúna
da zardāšt lxaod or wáxist xarqapóš zahídán swá'ji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه يدي
ديچور نندا نوخاي دي سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بد مستي ده هيا هو دي تونې سر پر سر ماتېرې
چيغي وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلاک دخرابات دي په هر خم کي خرابي دي
حريفان پکښې غرقيرې ساتي سوچي نندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

د مطرب شهبان په لاس دي احساس نغیرې سره کړې
عقل فکر او راخيستی اپلاتون اولقان سوچي

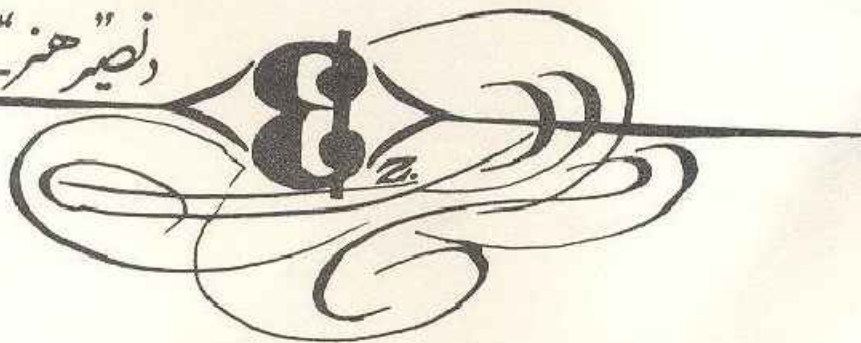
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كره د جنون ندير جي ته لوپن جي
د مجنون فكر سلطان دي دانا سوچي نادان سوچي

sāqal lāra wrāka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikar sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصیر حسن - پستون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**